

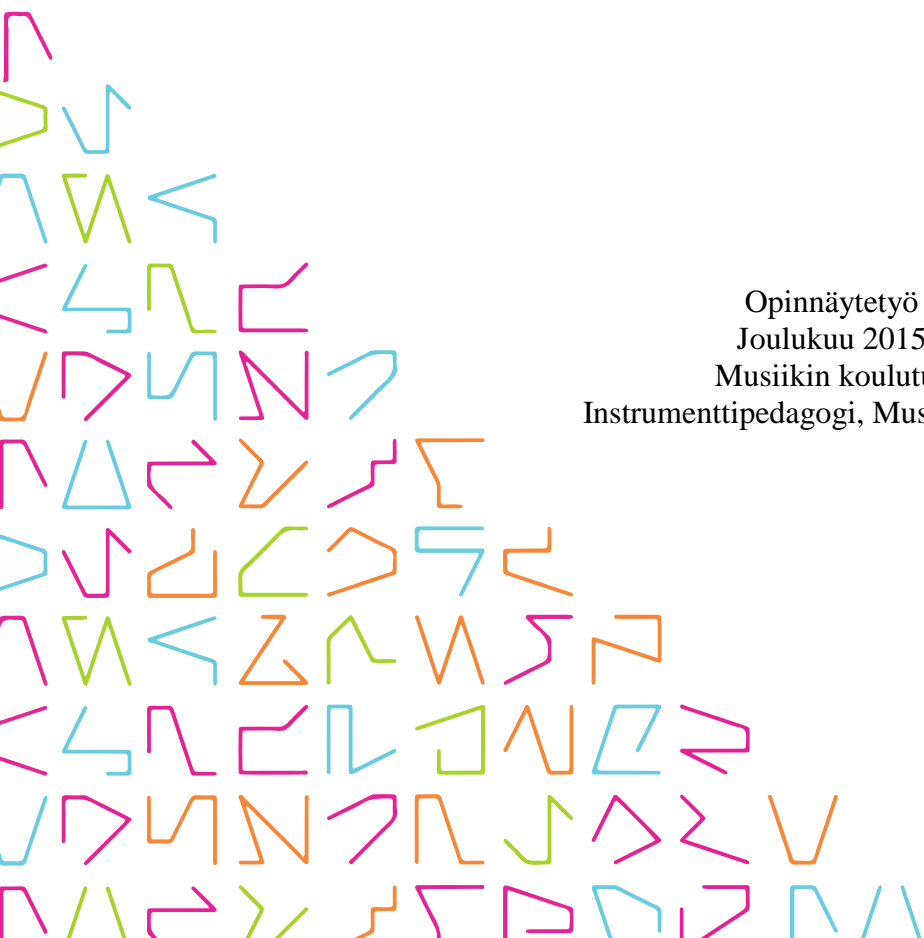
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

MUSIIKIN PERUSTEET SOITTOTUNNILLA

Tehtävämateriaalia musiikin perusteiden opettamiseen
instrumenttiopetuksessa

Tiina Pietilä

Opinnäytetyö
Joulukuu 2015
Musiikin koulutus
Instrumenttipedagogi, Musiikinohjaaja

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutus
Instrumenttipedagogi, Musiikinohjaaja

PIETILÄ TIINA:

Musiikin perusteet soittotunnilla
Tehtävämateriaalia musiikin perusteiden opettamiseen instrumenttiopetuksessa

Opinnäytetyö 52 sivua, joista liitteitä 27 sivua
Joulukuu 2015

Musiikin perusteet, eli musiikin teoriaan, säveltapailuun ja musiikin tuntemukseen liittyvät asiat ovat olennainen osa kokonaisvaltaista soiton opiskelua. Oppilaitoksissa, joissa tarjotaan laajan oppimäärän mukaista opetusta, musiikin perusteet kuuluvat opetussuunnitelmaan. Instrumenttiopetusta toteutetaan paljon myös niin, että musiikin perusteiden opetusta ei ole automaattisesti tarjolla. Tällainen tilanne on usein mm. kansalaisopistoissa tai yksityisopetuksessa, jolloin soitonopettajan tulee opettaa musiikin perusteita soittotunnilla.

Työn aihe syntyi omista kokemuksista ja tarpeista soitonopettajana. Päätin tehdä valmiin, huilunsoiton alkuvaiheen näkökulmasta kootun tehtävämateriaalin, jota voi käyttää soittotunneilla musiikin perusteiden opettamiseen. Materiaali on tehty ensisijaisesti niitä oppilaita varten, jotka eivät erikseen käy mupe-tunneilla. Nekin oppilaat, jotka saavat musiikin perusteiden opetuksen erikseen, voivat kerrata asioita materiaalin avulla sekä harjoitella erityisesti omaa soittamista kehittäviä asioita.

Työn lopputuloksena syntyi valmis materiaali, jota tulen varmasti käyttämään huiluoopetuksessa. Tehtävämateriaali on opinnäytetyön liitteenä, eikä ole tekijänoikeussyistä nähtävissä julkisessa raportissa. Materiaalin ulkoasu jäi viimeistelemättä opinnäytetyön puitteissa, mutta pidän mahdollisena, että kehitän sitä myöhemmin jopa julkaisuksi. Raportissa on kuvattu tehtävämateriaalin sisältöä, sekä sen laatimiseen liittyviä näkökulmia.

Asiasanat: tehtävämateriaali, musiikin perusteet, instrumenttiopetus, huilu

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Music
Option of Music Pedagogy

PIETILÄ, TIINA:

Music Theory in music lesson

Learning material of teaching music theory in music lesson

Bachelor's thesis 52 pages, appendices 27 pages
December 2015

Music theory i.e. how to read and write music and general knowledge of music, is a very important thing to learn for a person who plays some instrument. In most music schools, students usually study music theory separately from instrument lessons. At the same time music teachers have to teach music theory to their students. This happens in a community college or in non-governmental education when music theory lessons are not available.

The idea for this work was based on my own experiences of teaching flute. I wanted to make complete learning material of music theory to be used in flute lessons. The material is defined as basics of playing flute. The material is made primarily for those students who do not attend theory lessons separately from flute lessons. On the other hand, for those who attend separate theory lessons, the material can help connect the theory to playing. Students can practice especially the things that develop their playing.

The material is in the appendix of this thesis, but it is not public. The layout of the learning material left un-finished but there is a chance that I improve or even publish in the future.

Key words: learning material, music theory, music lesson, flute

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	YLEISTÄ	6
3	TEHTÄVÄMATERIAALIN LAATIMINEN	9
	3.1 Oppimateriaalin laatimisen periaatteita	9
	3.2 Materiaalin osa-alueet	11
4	MATERIAALIN JA TEHTÄVIEN PURKUA	15
	4.1 Aika-arvot ja rytmit	15
	4.2 Säveltasot	16
	4.3 Etumerkit, asteikot ja intervallit.....	17
	4.4 Omista kappaleista löytyvää	19
	4.5 Musiikin ja oman instrumentin tuntemus	20
	4.6 Hyödyllistä hupia	20
5	POHDINTA.....	22
	LÄHTEET	25
	LIITTEET	26
	Liite 1. Musiikin perusteet soittotunnilla	26
	Liite 2. Nuottiesimerkki	26

1 JOHDANTO

Olen törmännyt huilunsoitonopettajana usein siihen, että soittotunnillakin täytyy käsitellä musiikin teoriaan liittyviä asioita enemmän tai vähemmän. Joskus teoria-asioita pitää käsitellä hyvinkin paljon siitä syystä, että oppilas ei saa sitä oppia mistään muualta. Tällainen tilanne tulee vastaan esimerkiksi yksityisopetuksessa tai vaikkapa kansalaisopistojen instrumenttiopetuksessa. Laajan oppimäärän laitoksissa musiikin perusteet kuuluu opetussuunnitelmaan, jolloin instrumenttiopettaja voi luottaa siihen, että oppilas saa kattavan opetuksen muualta, mutta silloinkin on monesti tarpeen syventää tietoja soittotunnilla. Syventämisen lisäksi on hyvin usein tarvetta konkretisoida oppilaalle musiikin teorian ja käytännön yhteys. Mupe-tunneilla (musiikin perusteet) opettajalla ei yleensä ole mahdollisuutta opettaa asioita jokaiselle oppilaalle yksilöllisesti oman instrumentin näkökulmasta.

Varmasti huomaamattakin instrumenttiopettajat kertaavat tai opettavat teoria-asioita oppilailleen soittotunneilla. Tällaisia asioita ovat varsinkin alkuvaiheessa säveltasot, nuottien aika-arvot sekä erilaiset rytmiharjoitteet. Myöhemmin mukaan tulee intervallija sointuasioita sekä musiikkisanastoa ja esitystapaan liittyviä termejä ja merkintöjä. Mukana pitäisi ainakin minun mielestäni kulkea myös musiikin tuntemukseen liittyviä asioita huolimatta soittajan iästä tai tasosta. Näitä asioita siis jokainen opettaja, riippumatta opetussuunnitelmasta, jossain määrin käsittelee oppilaidensa kanssa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on koota valmista mupe-materiaalia soittotunneilla käytettäväksi. Syy miksi halusin koota konkreettista materiaalia ja tehtäviä on se, että valmis materiaali nopeuttaa opettamista silloin kun asioita pitää käsitellä paljon, eli silloin kun oppilas ei saa teoriaopetusta muualta. Vastaavasti silloin kun kyseessä on syventävä tai konkretisoiva opettaminen, on monille oppilaille helpompi hahmottaa asioita, kun ne ovat kirjallisten tehtävien muodossa ja visuaalisesti näkösällä.

Opinnäytetyössäni on näkökulmana materiaalia ”Musiikin perusteet soittotunnilla” (Liite 1) käytettäväksi huilunsoiton opetuksessa ja rajauksena pari ensimmäistä soittovuotta, eli n. perustaso 1:n aiheet. Materiaalin ei ole tarkoitus olla oppimateriaalia siinä mielessä, että siinä selitettäisiin ja alustettaisiin kaikki asiat, vaan niin, että opettaja voi omalla tavallaan selittää asiat, mutta on valmiita tehtäviä tai asiaa tukevaa materiaalia annettavaksi suoraan oppilaalle.

2 YLEISTÄ

Soittoharrastuksessa tulee monta eri osa-aluetta omaksuttavaksi. Yhtenä niistä soittimeen liittyvät asiat, kuten äänenmuodostus, sormitekniikka ja soittimen huolto. Nuotinlukua kehitetään koko ajan soittoharrastuksen edetessä ja opetellaan tulkintaan ja esittämiseen liittyviä asioita. Erityisesti nuotinlukuun ja musiikin ymmärtämiseen liittyy hyvin vahvasti musiikin teoria, eli musiikin perusteet, ja sen eri aihe-alueet. Instrumenttiopettajalla on aika iso työ, jos tämä kaikki täytyy oppilaalle opettaa soittotuntien aikana. Oma kokemukseni erilaisista työpaikoista on se, että juuri siellä, missä oppilaat eivät saa soittotuntien lisäksi mupe-opetusta, on myös usein hyvin lyhyet soittotunnit. Eli juuri silloin kun opettajan pitäisi opettaa soittotunnilla paljon enemmän asioita, siihen on paljon vähemmän aikaa kun yleensä laajan oppimäärän oppilaitoksissa, jossa oppilaat käyvät mupe-tunneilla ja oppivat sen lisäksi vielä paljon esim. orkestereissa. Itse olenkin suositellut yksityisopetuksessa ”normaalialia” pidempiä tunteja myös aloittelijoiden kanssa juuri siksi, että osan tunnista saa paneutua rauhassa mupe-asioihin.

Teoria-asioiden hallinta on ensiarvoisen tärkeää nuotinluvun oppimisen kannalta ja siihen täytyy olla aikaa paneutua erikseen. Ajan käyttöä helpottaa se, että on valmista oppimateriaalia teoria-asioiden käymiseen soittotunneilla, ja sopivia tehtäviä annettavaksi läksyksi soittoläksyjen lisäksi. Paljonhan on valmista teoriaopetusmateriaalia, mutta sehän on selvää, että niin laajasti ja pitkälle teoria-asioita ei voi soittotuntien yhteydessä kuitenkaan käydä. Jostain on siis tingittävä ja tätä asiaa pitkään pohtineena sain innostuksen tälle työlle. Päätin tehdä tiiviin kokoelman sellaista materiaalia, josta on hyötyä nimenomaan alkuvaiheessa oleville huilisteille. Kokoan siis tämän materiaalin oman opetustyöni helpottamiseksi, mutta luulen, että tästä voi olla hyötyä myös monelle muulle.

Erillisten mupe-tuntien puuttumisen lisäksi toinen tärkeä näkökulma tämän materiaalin tarpeellisuuteen on kertaus. Vaikka oppilas saisi mupe-opetuksen erikseen, täytyy ottaa huomioon erilaiset oppijat.

Oppimista on hyvin monenlaista: arkipäivän oppiminen on erilaista kuin kouluoppiminen. Kaikessa oppimisessa on keskeistä rakentaa yhteyksiä aikaisempien tietojen ja uusien asioiden välille... Oppimista eivät niinkään edistä yksittäiset ”temput” tai tekniikat, vaan keskeistä on kokonaisvaltainen näkemys oppimisesta. Aktivoivat, prosessipainotteiset ja ongelmalähtöiset työtavat perustuvat konstruktiiiviseen käsitykseen oppimisesta. Oppilas nähdään näissä aktiivisena tiedon rakentajana. (Lonka 2000, 26.)

Mupe-opetus toteutetaan ryhmäopetuksena ja opetussuunnitelmat ovat usein aika tiiviit ja asioissa edetään vauhdilla. Joidenkin on vaikea pysyä mukana ja oppiminen on hitaampaa kuin toisilla. Monille voi olla myös haaste yhdistää opitut teoria-asiat omaan soittoon. Jos teoria jää kauas todellisesta ongelmasta, siitä tulee merkityksetön ratkaisujen kannalta (Ojanen 1993, 32). Tätä ajatusta edistäen soittotunnilla voidaan poimia erityisesti ne omaan soittimeen ja oman oppimisen vaiheeseen merkittävästi liittyvät asiat ja paneutua rauhassa niihin. Uskon tämän materiaalin olevan suureksi avuksi tässäkin tapauksessa.

Minulle tärkeää soitonopettajana on se, että oppilaat saisivat eväitä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti muusikin ymmärtämiseen ja sen toteuttamiseen. Jos soittotunnilla keskitytään ainoastaan soittamiseen, jää ympäriltä paljon muusikkoutta tukevaa asiaa ulkopuolelle. Mielestäni oppilaita on tärkeää herätellä muodostamaan omia mielipiteitä musiikista, kannustettava konserttikäynteihin ja opettava kuuntelemaan musiikkia. Jos oppilaan perhe ei aktiivisesti harrasta kulttuuria, on opettajan tehtävä kertoa oppilaalle, mitä maailmalla musiikkiympyröissä tapahtuu. Materiaalin musiikin tuntemus –osio muistuttaa opettajaa näistä asioista. Koen tämän työn tuloksena valmistuvan materiaalin olevan ydin, jonka ympärille on helppo jatkaa vastaavien asioiden kertailua myös pidemmällä olevien oppilaiden kanssa. Minusta olisi hienoa, jos muutkin opettajat ja muidenkin instrumenttien opettajat saisivat tästä ideaa oman opetuksensa kehittämiseen ja voisivat kehitellä materiaaliani omia tarpeitaan vastaavaksi.

Materiaalistani löytyy tyhjiä, täydennettäviä tehtäviä. Tähän on sellainen pedagoginen syy, että oppilaat oppisivat myöhemmässä vaiheessa käyttämään vastaavaa menetelmä itsenäisessä harjoittelussa, kun kappaleissa tulee vastaan vaikeita, tarkempaa harjoittelua vaativia kohtia. Jos kappaleessa on tietty rytmisesti hankala paikka, oppilas on tottunut siihen, että voidaan ottaa sieltä pelkkä rytmi erikseen käsiteltäväksi ja unohtaa aluksi sävelet. Vastaavasti sormiteknisesti tai muuten hankalat paikat (esimerkiksi laajat intervallit) voidaan poimia erikseen harjoiteltavaksi. Myöhemmässä vaiheessa oppilas voi itsenäisesti käyttää samaa harjoitusmenetelmää joko niin, että kirjoittaa hankalat paikat

konkreettisesti jonnekin ylös ja harjoittelee keskittyneesti sitä tai osaa erottaa nuotista pelkän rytmin ilman sen erillistä kirjoittamista.

Lähdekirjallisuutena tähän opinnäytetyöhön käytin muun muassa kirjaa Tutkiva opettaja (Ojanen, 1993). Kirjassa pohdittiin paljon opettajan omaa kehittymistä ammatissaan, kokonaisvaltaista kasvua ja oppimista sekä reflektointia. Näitä asioita peilattiin tieteen ja tutkimukseen monesta näkökulmasta. Pohdittiin, onko pedagoginen ajattelu tutkimusta ja mikä tutkimuksen merkitys on opettajan kehityksellä. Kirja herätti paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Kirjassa oli useita suoria kysymyksiä, jotka herättivät ajattelemaan ennen kuin luki kappaletta eteenpäin. ”Mistä koostuu tieto?”, ”Mihin pyrin näiden oppilaiden kanssa?” ”Mitä nämä elinikäisen oppimisen taidot sitten ovat?”. Kirjaa lukiessani ymmärsin entistä tarkemmin sen, että minun ammattitaitoni tämän materiaalin laatimiseen koostuu omasta tiedosta ja taidosta, omista oppimiskokemuksesta sekä erilaisista, onnistuneista ja epäonnistuneista opetuskokemuksista. Näiden kokemusten ja oppimieni tietojen tutkiminen on oleellista materiaalin laatimisen kannalta. Tärkeää on myös pohtia vastausta kysymykseen siitä, mihin oppilaiden kanssa pyrkii.

Opettajan roolista tiedon välittäjänä, ajatuksien herättäjänä, oppimisen opettajana, kasvattajana jne. oli Ojaseen kirjassa monta näkökulmaa ja haastetta. Olen itse pohtinut paljon sitä, että jokaisen soitonopettajan tehtävä olisi varmistaa se, että oppilas osaa yhdistää teoria-asiat käytäntöön. Yhden keskeisen ongelman ammattilaisen kehittämisessä muodostaa kysymys, miten niin sanottu yleinen teoria toimii praktiikassa eli miten auttaa opiskelijaa näkemään yleisen periaatteen ja yksittäisen käytännön tilanteen välinen suhde (Ojanen 1993, 32). Uskon, että tähän ongelmaan omassa opettajuudessaan vastaan tällä materiaalilla. Samoja asioita soitetään, kuullaan, kirjoitetaan ja nähdään sekä niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Esimerkiksi pisteellisen rytmin omaksuu parhaiten, kun sitä soitetään, taputetaan ja kuunnellaan, katsotaan miltä se näyttää nuotilla ja perehdytään siihen mistä se koostuu. Vastaavasti kolmisoinnut voi omaksua hyvin, kun niitä tarkastellaan eri näkökulmista, kuten asteikosta ympyröimällä, terssipinojen avulla ja soittaen. Soittaessa terssipino tai asteikoista ympyröiminen konkretisoituu kun hypätään yhden sävelen yli. Terssipinon ei löydy tehtävää tässä materiaalissa, mutta sitä käsitellään mupessa ja tässä esimerkki sen konkretisoitumisesta huilunsoitossa. Soittaessa opitaan myös kuulonvaraisesti tunnistamaan, muodostuiko kolmisointu oikein eli kuulos- taako duurisointu ja mollisointu oikealta.

3 TEHTÄVÄMATERIAALIN LAATIMINEN

3.1. Oppimateriaalin laatimisen periaatteita

Hannu Salakarin mukaan opetuksen suunnittelussa keskeisenä lähtökohtana on selkeä tavoitteellisuus. On määriteltävä se, mitä oppijoiden tulee tietyn ajanjakson jälkeen osata. Kun tavoite on selvillä, on helpompaa suunnitella millä työskentelymenetelmillä tavoitteisiin päästään. (Salakari 2007, 179.) Tehtävämateriaalin laatimisessa tärkeintä oli rajaus. Päätin tehdä materiaalin ensisijaisesti huilunsoitonopetuksen näkökulmasta ja vasta-alkajista noin perustasolle 2 saakka. Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry on määritellyt perustason vaatimuksia soitinkohtaisesti. Huilunsoitossa parin ensimmäisen vuoden, eli perustason 1, aikana oppilaan tulisi mm. oppia lukemaan helppoa nuottitekstiä ja tuomaan esiin kappaleen luonnetta ja tunnelmaa, oppia harjoittelun peruselementtejä (kuten säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä), saada valmiuksia uusien sävellysten oppimiseen, saada kokemuksia esiintymistilanteista ja saada ohjausta esiintymiskäyttäytymiseen. Näiden lisäksi oppilaan tulisi mm. oppia pitämään hyvää huolta soittimestaan, rohkaistua improvisoimaan ja säveltämään ja kiinnostua musiikin kuuntelusta. Oppilaan tulisi harjoitella eri tyyliä kappaleita, prima vista –soittoa sekä duuri- ja molliasteikoita kolmisointuineen (muutamaan korotukseen ja alennukseen saakka). Omaksuttava ääniala perustaso 2:n mennessä on n. d1-d3. Oppilas saa valmiuksia fraaseerukseen sekä teknisiin ja taiteellisiin perustaitoihin oppimalla soittimen äänenmuodostusta, hengitystekniikka ja artikulointia.

Materiaalin kasaamisessa apuna oli jo valmiina oleva materiaali, mitä olin jonkin verran tehnyt mupe-tunneille. Näitä tehtäviä löytyikin jonkin verran käytettäväksi, mutta useita piti muokata tähän kontekstiin sopiviksi. Ainakin f-avaimella olevat tehtävät sai jättää pois, sillä huilun ääniala on 1-viivaisesta c:stä ylöspäin ja näin ollen nuotit ovat g-avaimella. Eri tehtävien tarve muotoutui myös syksyn 2015 aikana soittotunteja pitäessä. Tunneilla tuli ajatuksia minkälaisia tilanteita varten olisi hyvä olla valmista materiaalia, näistä mainittakoon ainakin asteikkotehtävät.

Tehtävämateriaalin ulkoasuun liittyvät asiat mietityttivät ja jopa mahdollinen painosversio ja julkaisu. Kaikki valmis tehtävämateriaali oli käsintehtyä ja päätin jatkaa samalla linjalla. Tehtävissä on tekstiä, nuotteja ja kuvia ja minusta tehtävät oli helpointa toteut-

taa käsin tehtynä. Näitä asioita voi mahdollisesti myöhemmin kehittää, jos haluan jatkaa projektia opinnäytetyön ulkopuolella ja julkaista tehtävämateriaalin.

Ajatus siitä, minkälaisen kokoelman tästä haluan ja minkä tyyppisiä tehtäviä se sisältää oli aluksi melko selkeä. Työn edetessä alkoi tulla haasteita vastaan, kuten kriittisyys tehtävien suhteen. Hyvän materiaalin laatimisen avuksi tutustuin Opetushallituksen julkaisemaan nettiartikkeliin e-oppimateriaalin laatukriteerit. Vaikka se olikin kohdistettu e-aineistoon, löysin sieltä hyviä näkökulmia omaan työhöni. Artikkelissa pohditaan mm. sitä, että hyvä materiaali ottaa huomioon oppiaineen tietyt didaktiset tavoitteet eikä kaikkiin substanssialoihin käy samanlainen materiaali. Tästä heräsi hauska ajatus, että minun lisäksi ei löydy kovin montaa muuta, joka voisi oman substanssiosaamisen ja kokemustensa perusteella laatia tällaista oppimateriaalia; nimenomaan huilutunneille mupe-materiaalia. Tämä vahvisti ajatuksen tämän työn sopivuudesta opinnäytetyöksi molempiin linjoihin, joista olen valmistumassa, eli instrumenttipedagogi ja musiikinohjaaja. Huomasin, että omien kokemusten, osaamisen ja tavoitteiden hyödyntäminen ovat ensiarvoisen tärkeitä tätä materiaalia tehdessä.

”Toisaalta, kaikessa oppimisessa on samat peruseriaatteen, esimerkiksi oman oppimisen arvioinnin merkitys, opittavan soveltaminen reaali maailman ilmiöihin tai yhteisöllisen tiedon tuottamisen tärkeys...” (Laatukriteerit, 2012). Tämä poimimani lainaus muistutti ja tuki ajatusta soveltamisen tärkeydestä ja olenkin yrittänyt koota nämä tehtävät ensisijaisesti soittamisen näkökulmasta. Erilaisten harjoitteiden avulla tulee sovellettua soitettavaa ja kuultavaa musiikkia teoriaan ja toisin päin.

Artikkelissa (Laatukriteerit, 2012) määriteltiin tärkeitä oppimisen piirteitä, joista muutamia otin ohjenuoraksi oppimateriaalin suunnitteluun:

1. ”Oppijan oppimisen taitojen tukeminen”. (Laatukriteerit, 2012) Siihenhän jokainen soitonopettaja pyrkii, eli antamaan oppilaille eväitä oppimiseen, myös soittotuntien ulkopuolella. Haluan tehtävien toimivan myös vinkkinä itsenäisen harjoittelun oppimiseen. Kirjassa Taitojen opetus todetaan taitojen oppimisen olevan mahdollista vain riittävän harjoittelun seurauksena. Opettajan tai muun kokeneen ammattilaisen antama palaute on tärkeää taitojen kehittymisen kannalta. Opettajan toimintatavat, menetelmät ja se, miten paljon hän antaa vastuuta oppijalle on tapauskohtaista. (Salakari 2007, 78.)

2. ”Oppijan aktiivisuuden tukeminen opittavan ilmiön suhteen”. Opettajan on tärkeä innostuneesti paneutua jokaiseen uuteen asiaan. Jos joku tuntuu hankalalta oppia ja myös hankalalta opettaa, sitä suuremmalla syyllä se vaatii aikaa ja työstämistä. On osattava antaa haasteen purkamiseen erilaisia työkaluja ja kannustettava oppilasta tekemään työtä haasteen eteen.

3. ”Oppimistehtävien on oltava haasteellisia, avoimia ja autenttisia, sillä nämä piirteet tekevät tehtävistä oppijan kannalta motivoivia ja kiinnostavia. Oppilas, opiskelija tai ryhmä pystyy työskentelemään opittavan ilmiön parissa, innostuu sen sisällöllisistä ja toiminnallisista mahdollisuuksista niin, että työskentely asian parissa motivoi ja tuottaa tuloksia, eikä oppija joudu työskentelemään pedagogisesti toisarvoisten ongelmien parissa.” Tämä on hyvä näkökulma, johon lisäisin vielä sen, että oppijan on ymmärrettävä, mitä varten tehtävät ovat. Soiton opiskelussa pitää keskittyä todella moneen asiaan yhtä aikaa, joka varsinkin aloittelevalla oppilaalle on haastavaa. Silloin on tärkeää harjoitella omaksuttavia asioita erikseen (rytmi, melodia, artikulaatio, soittoasento jne.). Varsinkin jos samaan aikaan monessa eri osa-alueessa on parannettavaa ja opeteltavaa, ei niitä voi kaikkia kerralla laittaa kuntoon.

3.2. Materiaalin osa-alueet

Tässä luvussa esittelen, mistä tehtävämateriaali koostuu. Yksittäisiä tehtäviä esittelen ja avaen tarkemmin seuraavassa luvussa. Monesti huilunsoitonoppaissa ei ole erikseen rytmiharjoitteita ja voi olla haastavaa heti aluksi yhdistää oikea sävel ja oikea kesto. Tehtävämateriaalissani on erotettu näitä toisistaan ja heti alussa on tehtäviä nuottien aika-arvoista ja rytmeistä joita seuraa säveltasotehtävät. Oppilas saa rauhassa paneutua näihin aluksi erikseen esim. soittamalla rytmiä yhdellä sävelellä tai suukappaleella tai hakea säveltasoihin otteita huilusta ja keskittyä äänenmuodostukseen ilman, että tarvitsee samalla pohtia sävelen kestoja tai rytmiä.

- Nuottien ja taukojen aika-arvot
- Tahtiviivat paikoilleen
- Rytmilukuharjoituksia
- Täydennysrytmi
- 6/8- ja 3/8- tahtilaji

- Juurisävelet, koko- ja puolisävelaskel, korotettujen ja alennettujen sävelten nimet sekä enharmonisuus
- Säveltasojen tunnistaminen ja muodostaminen g-avaimella

Seuraavana materiaalissa tulevat asteikot ja soinnut. Nämäkin on koottu huilunsoiton alkuvaiheen lähtökohdista, eli materiaalissa käytetään sellaisia asteikkoja, joita alkuvaiheessa soitetaan. Kolmisointu hahmotellaan asteikon avulla. Kun soitossa ollaan hieman pidemmällä, edetään asteikkokorjaamoon, jossa harjoitellaan mollin muunnoksia.

- Kvinttiympyrä ja lorut
- Asteikkojen tunnistusta ja muodostamista + poimitaan asteikoista kolmisoinnun sävelet
- Etumerkkien lisäämistä asteikkoihin (mollin muunnokset)

Pohdin pitkään intervallien relevanssia tähän materiaaliin, mutta päädyin lopulta siihen, että kyllä ne on aiheellista käsitellä, jälleen erityisesti niitä oppilaita varten, jotka eivät mupe-tunneilla käy. Suhteellisen varhaisessa vaiheessa huilunsoitonopiskelussa puhutaan ainakin oktaaveista, siitä syystä, että huilulla soitetaan hyvin monet sävelet 1-viivaisesta ja 2-viivaisesta oktaavialasta samalla otteella. Tästä syystä on hyvä ymmärtää, mistä sana oktaavi tulee ja mitä se tarkoittaa. Huomaan itse puhuvani helposti intervaleista nimillä kappaleita työstettäessä, ja kyllä ne kuitenkin monessa tilanteessa tulevat vastaan, joten niitä ei ole syytä jättää tämän materiaalin ulkopuolelle. Päätin rajata intervallitehtävät kuitenkin niin, että laadut jätän tästä kokonaan pois. Tämän materiaalin tiimoilta käydään ainoastaan puhtaat ja suuret intervallit priimistä oktaaviin, eikä tehtävissä mainita laatuja ollenkaan. Opettaja voi halutessaan kertoa laaduista, mutta en koe sen olevan aloittelevan huiluoppilaan kannalta kovin merkityksellistä. Varsinaiset intervallitehtävät päätinkin supistaa vain yhteen.

- Johdanto intervaleihin ja nimet
- Intervallien tunnistus ja muodostus

Näiden osioiden jälkeen (rytmit, säveltasot, asteikot ja intervallit) jälkeen tulee luontevasti ”tyhjä”-osio. Tässä osiossa tarkoituksena on poimia pätkiä omista kappaleista. Rytmisesti hankalasta paikasta voi eritellä pelkän rytmin tyhjälle rytmiviivastolle tai vastaavasti hankalan melodisen kuvion tai laajan intervallin, joka vaatii harjoitusta äänenmuodostuksellisesti, voi kirjoittaa tyhjälle melodiaviivastolle. Rytmia voi jälleen harjoitella eri tavoin välittämättä säveltasosta ja melodiaa välittämättä rytmistä. Kappa-

leissa tulee vastaan erilaisia musiikkitermejä ja esitysohjeita, jotka jäävät helposti soittamisen alkuvaiheessa käsittelemättä. Halusin lisätä materiaaliin oman alueen näille. Uusi sana tai termi ja sen suomennos voidaan lisätä tähän. Uskon, että oppilas omaksuu ne paremmin kun saa ne itse sinne kirjoittaa. Välillä voi olla myös mielekästä katsoa paljonko niitä on jo kertynyt.

- Tyhjää nuottiviivastoa, johon voi koota omista kappaleista erityistä harjoittelua vaativia kohtia
- Terminologia
- Nyanssit ja muita merkkejä

Olen ollut aina sitä mieltä, että soitonopettajan tärkeä tehtävä on myös oppilaan musiikkielämään ja kulttuurin pariin kasvattaminen. Sen lisäksi, että opetetaan oppilaalle soittamista ja musisointia on hyvä opettaa myös musiikin kuuntelemista ja erityisesti pidemmällä oleville oppilaille musiikkielämän seuraamista ja oman instrumentin tuntemusta. Joskus pienellä soittajalla ei ole käsitystä miltä ammattilaisen huilunsoitto kuulostaa ja ne kokemukset kun kuulee mahtavaa soittoa, voivat motivoida harjoittelemaan ja kasvaa se ajatus, että voi itsekin joskus olla niin pitkällä. Opettajan on hyvä mainostaa oppilailleen konsertteja ja järjestää konserttikäyntejä erityisesti silloin kun on kyseessä oman instrumentin esityksiä. Nämä voivat olla nuorelle soittajalle erittäin tärkeitä kokemuksia. Osasta oppilaista voi tulla jopa ammattilaisia ja silloin on hyvä omata yleissivistystä musiikin ja varsinkin oman instrumentin saralta. Vastaavasti ajattelen, että ne oppilaat ja perheet, joista ei muusikoita tule, voivat silti jatkaa musiikin parissa kuluttajana. Kuulijakuntamme tarvitsee lapsia ja nuoria joka takaa länsimaisen taidemusiikin jatkuvuuden maassamme. Tämä osio materiaalissani osaltaan konkretisoi ”huoneentaulua”, sellaista ajatusta, jonka olen joskus kiteyttänyt pedagogisissa opinnoissani. Meillä oli tehtävänä miettiä portfolioon huoneentaulu, joka muistuttaa omista tavoitteista musiikkipedagogina. Minun huoneentauluni on tällainen: ”Kasvata hyvän vuorovaikutuksen kautta pitkäjänteisesti ja innokkaasti taitavia soittajia sekä juurruta oppilaat kokonaisvaltaisesti taide-elämään.”

- Kuuntelutehtäviä ja konserttikäynnit
- Ohjelmistoluettelo/ aikakaudet

Hyödyllistä hupia –osiota voi käyttää silloin, kun on syystä tai toisesta tarvetta erilaiselle soittotunnille. Joskus oppilaalla on jäänyt nuotit tai jopa soitin kotiin, oppilas ei ole harjoitellut yhtään tai on jokin fyysinen este soittamiselle. Minulla on tullut vastaan

esimerkiksi tilanne, että oppilas on tullut soittotunnille hammaslääkäristä ja huulet ovat vielä puutuneena tai on jotain sormi- tai käsivammaa ja soittaminen on epämukavaa tai kivuliasta. Silloin voi pitää vähän erilaisen soittotunnin ja tästä materiaalin osiosta löytyy vinkkejä tunnin toimintoihin.

- Ristikot
- Kertausta
- Improvisaatio

4 MATERIAALIN JA TEHTÄVIEN PURKUA

Tehtävät ovat numeroituina opinnäytetyön liitteenä (Liite 1).

4.1. Aika-arvot ja rytmit

Tehtävä 1. Nuottien aika-arvot.

Ensimmäisessä tehtävässä käsitellään havainnollistavien kuvien avulla läpi nuottien aika-arvot. Kuvat auttavat nuottien keskinäisen kehtosuhteen ymmärtämistä (kokonainen omena vastaa kokonuottia ja puolikas puolinuottia jne.). Toinen kuva esittelee sitä kuinka nuotteja voidaan jakaa pienempiin aika-arvoihin. Ohessa kysymyksiä, joiden avulla pohditaan näitä kehtosuhteita.

Tehtävä 2. Taukojen aika-arvot.

Tehtävässä hahmotetaan, minkä näköinen tauko vastaa mitäkin nuottia kestoaltaan. Tehtävässä pitää yhdistää toisiaan vastaava nuotti ja tauko. Alaosassa oppilas saa itse harjoitella taukojen piirtämistä. Ajattelen, että ne jää paremmin mieleen, kun ne saa vielä itse piirtää.

Tehtävä 3. Rytmiharjoitus 1.

Tässä tehtävässä harjoitellaan tahtilajia ja muistellaan nuottien ja taukojen kestoja. Oppilaan tehtävänä on laittaa tahtiviivat oikeille paikoille ja tämän lisäksi tehtävät on tarkoitus taputtaa tai soittaa esim. suukappaleella tai yhdellä sävelellä. Tällaisen rytmiharjoituksen (esimerkiksi kohdat 1. ja 2.) voi antaa aloittelevalle oppilaalle kotitehtäväksi suukappaleella soitettavana.

Tehtävä 4. Rytmiharjoitus 2.

Olen huomannut, että nuorille soittajille nuotinluvussa oikeat sävelet on tärkeämpi asia kuin sävelen kesto tai oikeat rytmit. Keskittyminen menee siihen, että luetaan nuottivivastolta oikea sävel ja löydetään huilusta sitä vastaava oikea ote ja samalla pitää keskittyä äänenmuodostukseen. Tässä yhtälössä rytmii jää usein vähempiarvoiseksi. Mikäli alkuvaiheessa rytmii jää jatkuvasti taka-alalle, eikä siihen paneuduta kunnolla, on sitä myöhemmin hankalampi korjata. On tärkeää, että oppilas hahmottaisi mahdollisimman

varhaisessa vaiheessa tasaisena pysyvän pulssin ja soitettavasta rytmistä sen, missä isku todella on. Olen törmännyt usein siihen, että neljäsosa- ja kahdeksasosanuotit soitetaan ihan samanlaisina, tai sitten kahdeksasosat ovat jonkin verran reippaampia, mutta eivät tasan puolet kuten pitäisi olla. Tehtävä 4 auttaa harjoittelemaan rytmiä ja pulssin säilymistä erikseen. Samaa menetelmää voi jatkaa tehtävässä 17 eli jos jossain kappaleessa tuntuu haastavalta yhdistää melodia ja rytmi, voi rytmin poimia erilleen ja harjoitella sitä vastaavin menetelmin kuin muut tehtävät tässä. Tällaiseen menetelmään tottuminen edesauttaa sitä, että myöhemminkin osaa itsenäisesti poimia kappaleista pieniä pätkiä erikseen harjoiteltavaksi, ilman, että välttämättä sitä tarvitsee minnekään kirjoittaa. 6/8 rytmiä on hyvä opetella ajatellen sekä kuuteen että kahteen (4. a ja b).

Tehtävä 5. Rytmiharjoitus 3

Jatketaan tahtilajin ja nuottien keston hahmottamisen harjoittelua täydennettävillä rytmeillä. Tehtävissä on tahtilaji valmiina ja tahdeissa jotain sisältöä. Oppilaan tulee täydentää oman mielensä mukaan tahdit niin, että ne toteuttavat annetun tahtilajin. Harjoituksissa on eri tahtilajeja. Näitäkin voidaan taputtaa ja soittaa, tai ottaa rytmin opetteleminen kotitehtäväksi.

Tehtävä 6. Rytmiharjoitus 4: 6/8- ja 3/8-rytmi.

Tässä on sama perusajatus kuin tehtävässä 3. Rytmiharjoitus 1, mutta harjoitellaan 3/8 ja 6/8 –rytmiä. Nämä tarvitsevat usein paljon erillistä harjoitusta, ja huilukouluissa ne käydään hyvin lyhyesti ja nopeasti läpi, eikä näillä tahtilajeilla kappaleita ole kovin paljon tai näitä tahtilajeja ei löydy ollenkaan. Vertailin kirjoja Vivo huilu (Mäkilä & Talvitiie, 2010), Huilu ja minä 1 (Fritzén, Öhman & Turunen, 2003) ja Vi spelar flöjt 1 (Agnestig, Asplund, 1982). Huilu ja minä 1 ja Vi spelar flöjt –huilukouluista näitä tahtilajeja ei löydy lainkaan.

4.2. Säveltasot

Tehtävä 7. Säveltasot.

Tässä käydään oppilaan kanssa läpi, mitkä ovat juurisävelet. Niiden avulla on helppo nuotinluvun alkuvaiheessa laskea nuottiviivastolta sävelen oikea kohta. Oppilas saa täydentää juurisävelet tikkaille ja saman tehtävän yhteydessä voi myöhemmin käydä läpi koko- ja puolisävelaskeleen. Alaosassa käydään läpi, miten sävelten nimet muuttuvat

kun ne korotetaan tai alennetaan (c-sävelestä tulee cis tai ces jne.). Samassa tehtävässä voidaan käydä läpi enharmonisuus. Tähän apuna voidaan käyttää oheisten tikkaiden sävelaskeleita. Yhtenä havainnollistavana välineenä sävelaskeleisiin ja enharmonisuuteen kannattaa tietenkin käyttää pianon koskettimistoa.

Tehtävä 8. Säveltasotehtävä 1.

Tehtävässä on ideana sävelten tunnistus nuottikuvasta. Opettaja voi vielä muistuttaa, että sävel ja nuotti ovat eri asia. Puhuttaessa nuotista tarkoitetaan kestoja, kuten puolinuotti ja neljäsosanuotti, kun taas sävel tarkoittaa soivaa säveltasoa. On myös hyvä huomauttaa, että nuotin kestolla tai varren suunnalla ei ole merkitystä sävelkorkeuteen. Olen huomannut usein, että kun huilussa aloitetaan a ja h-sävelestä, oppilaat saattavat erottaa ne varren suunnan avulla. Tehtävän edetessä voidaan ottaa mukaan oktaavialat sekä keskustelua pysyvistä ja tilapäisistä etumerkeistä. Esim. tehtävän 5 kolmannessa tahdissa ja tehtävän 7 kolmannessa tahdissa saa olla tarkkana tilapäisten etumerkkien suhteen.

Tehtävä 9. Säveltasotehtävä 2.

Tehtävässä oppilas saa itse harjoitella nuottien piirtämistä viivastolle ja miettiä tarkasti sävelen oikean paikan. Oppilas saa itse päättää nuottien aika-arvon. Tahtilajia tai tahteja ei ole määritelty siitä syystä, että oppilas saa keskittyä pelkästään tämän tehtävän kannalta oleelliseen, eikä tarvitse miettiä sitä että tahtilaji toteutuu oikein, ja saa näin ollen halutessaan harjoitella erimittaisten nuottien piirtämistä.

4.3. Etumerkit, asteikot ja intervallit

Tehtävä 10. Kvinttiympyrä ja etumerkkilorut.

Ajattelen, että nämä tehtävät eivät ole tässä yhteydessä kaikkein tärkeimmät, mutta hyvä olla olemassa kuitenkin erityisesti sellaisia oppilaita varten, jotka eivät käy mupessa. On myös kätevää seuraavia asteikkotehtäviä ja muutenkin asteikkojen soittoa ajatellen, että kvinttiympyrä/lorut ovat helposti saatavilla. Tehtävästä löytyy ihan perinteinen kvinttiympyrä 4 etumerkkiin asti, mutta olen lisännyt sinne pätkät nuottiviivastoa sitä varten, että oppilas saa laittaa etumerkit viivastolle oikeisiin paikkoihin ja oikeaan järjestykseen. Jälleen huilistien näkökulmasta katsoen lisäksi tähän vain viivastot g-avaimella. Tavallinen suora viiva viivastojen yläpuolella on etumerkkien järjestyksen nimeämistä

varten (b,es,as,des ja fis,cis,gis,dis). Alaosan loruja on käytetty paljon etumerkkien muistamiseen. Tehtävän yhteydessä on kysymykset, joiden avulla opetellaan lorujen käyttämistä. Lorujen avulla saa tunnistettua etumerkit eri duureihin, mutta ei molleihin. Lorussa sanan alku vastaa duurisävellajia, esim. Gideon = G-duuri, Esiin = Es-duuri jne.

Tehtävät 11-12. Asteikkoharjoitus 1-2.

Perinteisiä asteikkotehtäviä, joita voi tehdä sekä kirjallisesti että soittaen. Tehtävissä on asteikkojen tunnistamista ja muodostamista. Tehtävässä 12 opettaja voi määritellä tehdäänkö asteikot pysyvin vai tilapäisin etumerkein ja painotetaanko harmonista vai melodista mollia. Jokaisessa tehtävässä (myös seuraavassa asteikkokorjaamossa) on tarkoituksena myös ympyröidä asteikoista kolmisoinnun sävelet ja asteikkoja on tarkoitus soittaa.

Tehtävä 13. Asteikkokorjaamo.

Asteikkokorjaamon idea on se, että muutetaan etumerkkien avulla asteikko toisenlaiseksi eli luonnollisesta mollista tehdään harmonin tai melodinen jne. Asteikot voidaan ensin soittaa sellaisenaan ja uudestaan muutettuna ja pohtia miten kuulokuva muuttui.

Tehtävä 14. Intervallit.

Tämä ei ole varsinaisesti tehtävä, vaan tiivistetty johdanto/ oppimateriaali intervalleista. Siinä kerrotaan mitä intervalli tarkoittaa, intervallien numerot ja nimet sekä havainnollistava kuva vielä hahmottamisen helpotukseen. Valitsin hahmotuskuviksi talot ja tiet kuvaamaan välimatkaa ja sitä, että minkä verran väliä (minkä verran säveliä) on intervallien välissä kun ne suurenevät.

Tehtävä 15. Intervalliharjoitus.

Olen laatinut vastaavan tehtävän alun perin mupe-tunnille ja mietin, josko siitä jättäisi intervallien harmonisuuden ja melodisuuden tässä yhteydessä pois. Päätin kuitenkin säilyttää ne. On hyvä opettajan kanssa pohtia sitä, että huilua soittaessahan me yleensä toteutamme melodisia intervalleja, kun soitamme säveliä peräjälkeen – huilulla kun voi soittaa vain yhtä ääntä kerrallaan. Toisaalta sitten, jos soitamme duettoja, muodostuu harmonisia intervalleja. Tämän voi käydä läpi ennen kirjallisen tehtävän tekemistä, jossa tehtävät on laadittu sen mukaan, että niissä käsitellään harmonista ja melodista intervallia. Tehtävässä tunnistetaan ja muodostetaan perinteiseen tapaan intervalleja. Sen lisäksi ne voidaan soittaa. Oppilas voi soittaa melodiset intervallit yksin ja harmoniset

opettajan kanssa yhdessä. Harmonisten intervallien yhteydessä voidaan myös pohtia, miltä ne kuulostavat (konsonanssit ja dissonanssit). Olen muuttanut intervallitehtävät alkuperäisestä niin, että niistä muodostuu automaattisesti suuria tai puhtaita, juuri tätä soittamista ja kuulokuvan pohtimista ajatellen.

4.4. Omista kappaleista löytyvää

Tehtävä 16. Omista kappaleista poimittua.

Tätä tehtävää olen sivunnut jo useasti aiemmin. Kertauksena vielä, että tehtävään voidaan konkreettisesti erottaa kappaleista hankalia kohtia erikseen harjoiteltaviksi. Tästä on tehtävässä esimerkki Yrjö Mikkosen kappaleesta Huilu hilpeä (Liite 2). Tahdeissa 3-4 on monille melodisesti hankala kulku yhdistettynä pisteelliseen rytmiin. Tämä esimerkki on huilukoulusta Vivo huilu (Mäkilä & Talvitie, 2010, 71). Vivossa tämän kappaleen kohdalla sekä fis että pisteellinen rytmi ovat melko uusia asioita ja vaativat tässä kohtaa erillistä harjoittelua. Yksi uusi näkökulma siihen, miksi halusin liittää tämän osion tehtävämateriaalini, on nuottiviivaston saatavuus. Olen jo käyttänyt tätä menetelmää paljon opetuksessa ja usein on ongelmana se, ettei viivastoa löydy sillä hetkellä. Vivo huilu – huilukoulun takana on tyhjää nuottiviivastoa ja osalla oppilaistani on käytössä viivastollinen läksyvihko, mutta kaikilla ei näitä kuitenkaan ole.

Tehtävä 17. Musiikkisanasto.

Tätä taulukkoa on tarkoitus täydentää sitä mukaa kun sanastoa tulee kappaleissa vastaan, esimerkiksi tempomerkintöjä. Taulukosta löytyy sarakkeet italiankieliselle termille, mahdolliselle lyhenteelle sekä suomennokselle. Lisäksi halusin lisätä sarakkeen muistisäännölle, jos siihen oppilas tai oppilaan kanssa yhdessä keksittäisiin muistisääntökyseisen termin muistamiseen.

Tehtävä 18. Nyanssit ja muita merkkejä.

Oppilas saa opettajan kanssa täydentää taulukon nyansseista ja pohtia ovatko ne järjestyksessä niin, että nyanssi voimistuu tai hiljenee tasaisesti. Samassa tehtävässä käsitellään crescendo ja diminuendo ja niiden merkintätavat. Alaosassa on esitelty hieman muita merkkejä (kappaleen rakenteen merkintöjä ja artikulaatiomerkkejä), joista on tarkoitus yhdistää toisiinsa liittyvät merkit sekä nimetä ne.

4.5. Musiikin ja oman instrumentin tuntemus

Tehtävä 19. Kuuntelua.

Opettaja voi antaa oppilaalleen kuunteluläksyjä, joihin merkata linkin kuunteluun ja ainakin säveltäjän, teoksen nimen ja esittäjän. Oppilas laittaa kuunneltuaan sitten oman arvion kuulemastaan. Oppilas voi toki täydentää listaa myös oma-aloitteisesti tai vaikka perheen kanssa kuunneltuaan.

Tehtävä 20. Konserttikäynnit.

Tähän taulukkoon listataan oppilaan konserttikäynnit. Tämänkin osion tarpeellisuutta pohdin, mutta ajattelin, että ehkä se voi omalta osaltaan kannustaa konserttikäynteihin ja olla muistutuksena siitä, että konserttikäynnit ovat tärkeä osa musiikin kokonaisvaltaista harrastamista. Tärkeää tässäkin on oppilaan oma arvio konserttikokemuksesta. Tämä voi olla myös mukava muisto myöhemmin.

Tehtävä 21. Ohjelmistoluettelo.

Joissakin oppilaitoksissa on käytössä ohjelmistoluettelot, joihin kootaan kaikki oppilaan soittama ohjelmisto. Tällaista ei kuitenkaan kaikkialla ole ja päätin lisätä sen tähän kokonaisuuteen. Luettelo on tässä taulukon muodossa, johon sijoitetaan kappaleet aikakauden mukaan sekä huomioidaan onko kappale suomalainen vai ulkomainen. Tätä voi kehittää pitkällä olevien oppilaiden kanssa lisäämällä maan lisäksi teosmuotoja, kuten sonaatti, soolokappale jne.

4.6. Hyödyllistä hupia

Tehtävä 22-23. Ristikot ja Kertausta.

Nämä osiot kertaavat yleistietoa huilunsoiton ja musiikin saralla. Näitä olisi mahdollisesti tarkoitus tehdä joskus opettajan kanssa yhdessä tunneilla, mutta mikäli tehtävänip-pu on oppilaalla kotona mukana, saattaa hän innostua tekemään niitä oma-aloitteisesti. Ainakin mahdollisia vaikeita kohtia voidaan pohtia sitten yhdessä tunneilla.

Tehtävä 24. Improvisointia.

Tästä osiosta löytyy valmiita ideoita improvisointiharjoituksille. Olen miettinyt valmiiksi Säveliä / sävellajeja, sekä mielikuvia ja rytmiin liittyviä aihioita. Opettaja voi valita näistä esimerkiksi sävellajin ja oppilas muut tai voidaan yhdessä miettiä improvisoinnin viitekehukset.

5 POHDINTA

Tämä opinnäytetyöprojekti oli raskas, mutta antoisa. Projekti oli raskas ennen kaikkea aikataulun ja elämäntilanteen suhteen. Olin ajatellut, että opintojen viimeinen puoli vuotta, syksy 2015, olisi rauhallista aikaa paneutua opinnäytetyöhön ja viimeisiin instrumenttisuorituksiin. Kävikin kuitenkin niin, että sain yllättävän paljon töitä, mistä olen ollut tietenkin hyvin onnellinen. Viikot alkoivat kulua niin vauhdilla töiden lomassa ja aikaa ja energiaa valmistumiselle ja siihen liittyville töille jäikin vähemmän. Löysin äärimmäisen mielenkiintoista lähdemateriaalia, jonka läpi käymiseen onneksi annoin kuitenkin aikaa. Tämän työn tekeminen, ennen kaikkea lähdemateriaalin lukeminen herätti yllättävän paljon pedagogista pohdintaa. En ole kokenut tarpeelliseksi kaikkea purkaa tekstiksi, mutta minulle itselleni se on ollut mielekäs sivutulos opinnäytetyötä tehdessä. Huomasin kyllä jo kouluaikana, Taokk:in (Tampereen ammatillinen opettaja-korkeakoulu) pedagogisilla tunneilla olevani hyvin kiinnostunut erilaisista oppimisteorioista ja opettajuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Oma opettajuus ja se, kuka minä olen ja millainen muusikko ja opettaja minä olen, on ollut minulle aika selkeää jo pitkän aikaa. Viimeistään opinnäytetyön tekemisen aikana olen ymmärtänyt sen, että oma opettajuuteni ja omat käsitykseni saavat joustaa ja venyä yhdenkin opetuspäivän aikana moneen suuntaan siitä syystä, että oppilaat eivät ole samanlaisia. Lopulta olen huomannut sen, miten hienosti asiat nivoutuvat yhteen ja haasteista voikin tulla suuria voittoja. Se, että olen saanut paljon opetustyötä, myös ja ennen kaikkea tänä syksynä, on kuormittavuutensa lisäksi antanut erittäin paljon! Tuntuu, että olen alkanut raottamaan sitä omaa ”opettajuuden kuplaani” ja tekemään työtä oppilaslähtöisemmin kuin siitä näkökulmasta millainen opettaja minä olen. Tietysti omat näkemykset, oma opettajuus, oma ammatillinen kehitys ja ennen kaikkea oma persoona ovat lähtökohtana kaikelle työlle, mutta jokainen oppilas tekee oppimistilanteesta ainutlaatuisen. Nämä kokemukset ovat kantaneet pitkälle tämän opinnäytetyön tiimoilta.

Alkuvaiheessa minulla oli suuret haaveet jopa tehtävämateriaalin painamisesta ja ainakin yhteistyökumppaneista ulkoasun viimeistelyssä jne. Aikataulun, jaksamisen ja relevanssin takia visuaalinen lopputulos jäi hyvin yksinkertaiselle tasolle. Materiaali tuli valmiiksi sisällöllisesti niiltä osin kuin olin ajatellutkin, mutta ulkoasu jäi näissä puitteissa toiseksi. Koen materiaalin olevan suuntaa-antava, käytännön opetustyötä helpot-

tava pohja, jota on hyvä kehittää jokaisen vastaantulevan tilanteen mukaan. Edelleen ajattelen, että tästä materiaalista on varmasti paljon hyötyä sekä minulle, että mahdollisesti muillekin opettajille. Itse olen tässä hyötynyt erityisesti pedagogisista oivalluksista ja uskon, että en olisi pohtinut ja purkanut niin paljon työpäiviä ja opetuskokemuksia ilman tätä projektia. Hannele Cantellin mukaan opettajat usein pitävät työnsä upeimpina hetkinä ja vuorovaikutustilanteina niitä, joissa huomaa oppilaan oppineen ja oivaltaneen jotakin uutta. Erityisen hienolta se opettajasta tuntuu, jos voi kokea voineensa auttaa oppilasta oivaltamisessa. (Cantell 2010, 60.) Olen oivaltanut sen, että tulen käyttämään materiaalin tehtäviä eri oppilaiden kanssa varmasti eri tavalla ja se on itsestään selvää, että joidenkin kanssa jotkin osa-alueet vaativat lisämateriaalia ja jotain toista osa-aluetta tarvitsee käsitellä tuskin lainkaan.

Jossain vaiheessa työn etenemistä ajattelin kirjoittaa pohdintaan, mikä oppimisteoria/oppimiskäsitys toteutuu eniten omassa opetuksessani ja oppimisessäni. Tähän sain pontta Anna-Maija Hintikan toimittamasta kokoelmasta Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi (Hintikka, 2000) sekä kirjasta Ihmisen tapa oppia (Kauppila, 2007). Oppimiskäsityksistä konstruktivismiin ja sosiokonstruktivismiin tuntui olevan helppo samaistua ja niiden ajatukset oppimisesta tuntui hyviltä ja luonteivilta. Lopulta kuitenkin päädyin taas siihen, että oppimiskäsitys ja siihen liittyvät teoriat opettajuudessa toteutuvat lopulta oppilaan mukaan. Näitä teorioita, käsitteitä ja käsityksiä on tullut pohdittua ja tutkittua paljon viime vuosina, kun on kaikella lailla tietynlaisessa murroksessa. Ajattelen, että näihin omiin teksteihin, sekä tähän että pedagogisten oppituntien tehtäviin, ja pedagogiseen kirjallisuuteen on hyvä palata joidenkin vuosien päästä. Kun opiskelun tiimoilta ei tarvitse olla analysoimassa, tutkimassa ja keskustelemassa vaan on ollut käytännön työssä oppilaiden kanssa ja reflektoinut kollegiaalisesti, voi olla mielenkiintoista huomata ovatko ajatukset pysyneet samanlaisina vai onko muutosta tapahtunut paljon. Toisaalta, maailma muuttuu, ajat muuttuvat, oppilaitostyöskentely muuttuu ja kaikki vaikuttaa kaikkeen. Tärkeintä on muistaa miksi tätä työtä tekee, kuka minä olen, ketä minä opetan ja mennä aina eteenpäin musiikki edellä.

Päätän tämän pohdinnan vastaamalla muutamaan lähdemateriaalista nousseeseen kysymykseen. ”Millä tavoin voin järjestää opetukseni siten, että oppijat oppivat niin hyvin kuin mahdollista?” (Salakari, 2007). Suunnittelen opetukseni monipuoliseksi, annan hyvää esimerkkiä, otan huomioon erilaiset oppijat ja oppimistavat sekä jätän tilaa luovuudelle ja oivalluksille. ”Varsinkin taito- ja taideaineiden opetuksessa oivalluksen het-

ket voivat olla hyvin henkilökohtaisia kokemuksia, jotka johdattavat oppilasta uudenlaiseen itsensä kasvuun ja kehittämiseen. Tällöin luovuudelle avautuu uusi tila.” (Cantell 2010, 60.) ”Mitä on elinikäinen oppiminen?” (Ropo 1993, 186.) Tämä kysymys tuntuu hyvin henkilökohtaiselta ja koen, että minulla elinikäinen oppiminen tarkoittaa elinikäistä kehittymistä huilistina ja kehittymistä opettajana. Vaikka en elämäni loppuun asti tätä työtä pystyisi tekemään tai syystä tai toisesta tekisi, voin kehittyä varmasti musiikin kuuntelijana ja kulttuurista nauttijana. ”Mihin pyrin näiden oppilaiden kanssa?” (Ojanen, 1993). Tähän kysymykseen vastaan omalla sitaatillani, eli jo aiemmin mainitulla huoneentaulullani. Kasvatan hyvän vuorovaikutuksen kautta pitkäjänteisesti ja innokkaasti taitavia soittajia sekä juurrutan oppilaat kokonaisvaltaisesti taide-elämään.

LÄHTEET

Agnestig, C-B. & Asplund, B. 1982. Vi spelar flöjt 1. Tukholma: AB Carl Gehrman's Musikförlag.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus - Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

E-oppimateriaalin laatukriteerit. 2012. http://www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/e-oppimateriaalin_laatukriteerit. Luettu 18.11.2015.

Fritzén, K. & Öhman, K. & Turunen, V. 2003. Huilu ja minä 1. Tukholma: Thore Ehrling Musik AB.

Hintikka, A-M, 2000. Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi - Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta. Jyväskylä: Helsingin seudun erilaiset oppijat ry Hero.

Huilu, Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet 2005. Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry.

<http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/huilu2005.pdf>. Luettu 8.12.2015

Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Mäkilä, M-L. & Talvitie, H. 2010. Vivo huilu. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Ojanen, S. 1993. Tutkiva opettaja – Opetus 21. vuosisadan ammattina. Helsinki: Haka-paino Oy.

Salakari, H. 2007. Taitojen opetus. Saarijärvi: Saarijärven Offset.Franssila, P. & Wallin,

LIITTEET

Liite 1. Musiikin perusteet soittotunnilla

Liite 2. Nuottiesimerkki

